

UNIVERSUL LITERAR

DRAMA

Solemnitatea desvelirei bustului lui Eugen Stătescu. — (Vezi explicația.)

nezeu meu! Dacă va mai dura acest chin încă zece minute, voi striga ajutor... de nesuferit!"

Dar iată în sfârșit că dna începe a citi mai repede și mai accentuat. Ridicând vocea citi: „Perdeaua”.

Pavel Vasilievici respiră mai ușor și se pregătește de sculat, dar Muraskina repede întoarce pagina și continuă cititul...

Actul al doilea. Scena reprezintă șoseaua unui sat. La dreapta școala, la stânga spitalul. Pe scările acestuia stau țărani și țărance.

— Iartă-mă... întrerupse Pavel Vasilievici... Câte acte sunt toate?

— Cinci, — răspunse Muraskina și repede, înfricoșată ca maestrul să nu plece, continuă: — La fereastra școlii privea Valentina. În fundul scenei se vede un țaran, ducându-și avntul la cărciumă...

Ca un condamnat la ghilotină și sigur de osândă, Pavel Vasilievici nu mai aștepta sfârșitul; numai spera nimic, dar se gândea numai ca ochii să nu i se lipească, iar pe față să-i lipsească expresiunea atenției. Viitorul, când dna va sfârși drama și va pleca, i se părea așa de îndepărtat că aproape nici nu se mai gândea.

— Tru-tu-tu-tu — îi suna prin urechi vocea Muraskinei. — Tru-tu-tu... Gi-gi-gi...

„Am uitat să-mi iau sărurile, — se gândi. — De ce nu? Da, de săruri... Am probabil o boală de stomac... E de mirat: Smirnovski bea toată ziua rachii și până acuma nu are nici o boală... Pe fereastră se așează o pasăre... o vrabie...”

Pavel Vasilievici se gândi a-și deschide pleapela pe jumătate lipite și căscă fără a deschide gura privind pe Muraskina. Fața ei din ce în ce măsoară; aci părea a fi cu trei capete, aci părea că umblă pe tavan...

Valentina. Permitemi să voiajez... Ana (înfricoșată). — De ce? Valentina (aparte). Se îngâlheni! (În sine) Nu mă forța a cunoaște cauzele. Foarte curând voi muri și cu toate acestea tot nu vei ști cauzele. — Ana (după o pauză). Nu poți voiaja.

Muraskina se îngâmfa, și se îngâmfa cu atâta pînă se nimicea în aerul cenușiu din cabinet. Se vedeau mișcând numai buzele, și deodată devenea micuță ca o sticlă, se legăna și împreună masa dispărea în spațiu...

Valentina (ținând pe Ana în brațe). Tu mi-ai dat viață, tu mi-ai arătat scopul vieții! Măi reținutierit cura ploaia reînprospătează pământul primăvara! Dar... e târziu, e târziu! Peptul mi-l roade o boală care nu mă sper să se vindece...

Pavel Vasilievici începu să tremure, și îndreptându-și ochii către Muraskina, o privi un moment nedumerit ca și cum nu ar înțelege nimic.

Scena a unsprezecea. Aceași baronul, șeful garnizoanei din sat, și arestații.—Valentina. Luați-mă—Ana Sunt a lui! Luați-mă și pe mine! Da, luați-mă și pe mine! Îi iubesc, îi ador, mai mult de cât viața! — Baronul. Ana Sergejevna! Uită că prin astfel de procedare îți vei pierde pe tatăl tău...

Muraskina din nou începe să se îngâmfe... Pavel Vasilievici, privind-o sălbatec, se sculă, tipă, și cu un muget disperat înlipse o mână în manuscriptul voluminos de pe masă, și o lavi puternic în cap...

— Legați-mă, am omorât-o—spuse apoi după un moment, servitorilor care alergau în ajutor.

Jurații față achitat.

Tradus din limba esperanto de Mitică Simion.

SFATURI CASNICE

Cum se desghiață geamurile înghețate.

Geamurile înghețate, cari fac atât de mult rău vitrinelor prăvăliilor, se desghiață foarte ușor dacă sunt șterse cu o cârpă muiată în apă sărată.

Ca să nu înghețe, geamurile se ung cu un strat subțire de glicerină.

Medicii noștri

D-1 DOCTOR BARDESCU

Fostul președinte al „Asociațiunii generale a medicilor”, d-l dr. Bardescu este unul din maeștrii chirurgiei la noi, cu o situație excepțională în lumea noastră medicală.

Ajutor al d-lui dr. Leonte în serviciul chirurgical al spitalului Brâncovenesc, d-l dr. Bardescu trece drept unul din cei mai abili operatori și din suțele de nefericiți ce trec în fiecare an prin marea așezămînt de bine-facere, mulți își datoresc viața distinsului chirurg.

D-l dr. Bardescu are la activul său un însemnat număr de lucrări și co-

municațiunile d-sale în sinul societăților medicale sunt privite totdeauna cu încrederea pe care o dă o lungă și laborioasă practică medicochirurgicală.

Alături de marii d-sale colegi, d-nii d-ri Leonte și prof. Toma Ionescu, d-l dr. Bardescu, cu al cărui portret ilustrăm azi galeria medicilor noștri, reprezintă cu cea mai mare fală știința chirurgicală la noi spre mândria lumii noastre savante și spre marea ajutor al suferințelor cari găsesc în d-asa un adevărat bine-făcător. X. X. X.

SONET

Asemănând-o c'o minune n'breagă,
Ea veșnic par'că flutură 'n neșire
Un farmec care umple de viațire
Pe cel ce-a suferit să-i fie dragă.

Ti-e frică să dorești a ci iubire,
Căci mintea ta nu poate să n'țieagă
Ce fel de suferință-o să s'aleagă
Dintr'o atât de-adănețu fericire.

Adeseori te sperii de plăcere
Când fără să te-astepti-o vezi în cale,
Și 'narmurești în loc până ce-piere

Pe urma-ei tu nu simți decât jale
Și simți c'ar fi o veșnică durere
Șo porți mercu în gândurile tale.

Al St. Vernescu.

GEASORNICUL

E noapte. O tăcere adâncă domnește pretutindenea. Doar vântul dacă se aude îngânând pe la ferestre jalnice, cântare a iernei născând și căinii care latră ciudoși și în răstimpuri regulate, ca la lup.

Focul s'a stins și el. De mult stău pierdut și privesc un tăciune care arde cu o flăcără mică, albăstrie, pufăind supărată pe vântul ce intra pe coș și o tot alunga pe porțiță, afară din sobă. Acum vântul a mai conținut și ea s'a stins, iar eu rămân visător, nemișcat, cu ochii pironiți în locul unde ea dispăruse, asemenea unei stele ce licărește răfăcătă 'n negurile ce învâluiesc imensul imperiu al stelelor, și deodată dispăre în infinit, ținându-și privirea încă câțva timp spre locul unde a dispărut, neștiind dacă s'a dus, sau e o înșelăciune a ochilor tăi obosiți.

Un strigăt ascuțit și înfiorător de cucuvală, care mă cutremură din creștet până în tălpi, răsună d'asupra casei și apoi, liniște mormântală. Nimic nu se mișcă, nimic nu se aude....

Ba, nu! Sus, pe peretele din stân-

ga se aud niște hătăi încete și regulate, ce par a fi sunetele plângătoare ale unui clopot dela o biserică îndepărtată, despiciând undele întunericii. E ceasul. Privirea mi se oprește acum asupra lui, și fără să vreau mă întreb: Știu care toți oamenii ce mare însemnătate are ceasul? Unii poate că n'o știu iar alții nici nu vor ș-o știe; și toți sunt veseli când oarele trec mai repede, aproape fără a le fi băgat în seamă. Muncitorul e vesel că a auzit bătând ceasul odihnei, funcționarul, că a scăpat pentru câteva clipe de monotonia slujbei, iar școlarul binecuvîntază ceasul ce a sunat de recreație în momentul când era silit să spue lecția pe care n'o cetise...

O, rălăcire a minții omenești!.. Ei nu se gândesc că cu fiecare minut ce rămâne în urmă, au făcut un pas către întunericul nepătruns, al unei vieți pe care nu o cunosc, și de care nici nu sunt siguri; că cu fiecare bătăie a ceasornicului a trecut un ceas și un ceas face câte odată mult, mai mult chiar decât o viață n'treagă...

Căți înamorați nu și-ar da bucaroși viața pentru un ceas petrecut în brațele aceluia pe care îi iubesc? Câte mame nu s'ar sacrifica cu bucurie pentru a mai putea reține în viață pe copilul adorat, care se sbate în spasmale înfiorătoare ale morții? Căți părinți nu mor cu inima sgrumată de durere, neputând da binecuvîntarea de adio copiilor lor, care n'au putut fi lângă ei în momentul suprem, pentru că trenul întârziase cu un ceas?

O, tu, iubitul meu! cu ce emoție te privesc ei aunci, și cum tremură la fiecare oscilație a micului tău pendul la care se uită cu ochii țintă, aiurii, pierduți! Dar prea târziu îți-ai cunoscut dreapta ta valoare și în zadar te imploră a-ți înceteni mersul tău neobosit. Tu nu auzi nici suspinele sfâșietoare ale părinților muribunzi care mereu își cheamă pe copiii îndepărtați și nu tresări nici la vedea-

rea mamelor care, cu părul despletit, își frâng mâinile în durere, șezând ingenuniate lângă patul din care li se duce pe vecie tot ce au avut mai scump și mai drag pe pământ. Nimic nu te oprește, nimic nu te îndușează.

Rece și nesimțitor tu, numeri cu eternele-ți bătăi, secundă cu secundă, minută cu minută, ceas cu ceas, nepăsător dacă clipele ce le treci în registrul vremilor bătrâne, au adus fericire sau durere, viață sau moarte...

Dorohoi.

Ioan Stratul

CUGETĂRI

Ambițiosul suferă de două ori de invidie: de aceea pe care o simte și de aceea pe care o însușă. Seneca.

Să nu începem a iubi pe cineve pe care-i-am putea urî într'o zi. Cicerone.

Se înșală cel ce crede că nobilii sunt căzuți din cer și ceilalți sunt ieșiți din pământ. Titu Liviu.

Când pune sărăcia mâna pe cineva, îl învață toate meșteșugurile. Plaut.

Nu mai omul e vinovat de nenorociriile lui, căci Dumnezeu a făcut ca toți oamenii să fie fericiți. Epictet.

Ingratitudinea este prețul cu care se plătesc binefacerile. Homer.

SCRITORII VECHI

NARAVURILE MOLDOVENILOR

de
DUMTRU CANTEMIR

Locuitorii din Țara-de-jos, care sunt obicinuiți de mult să trăiască în război cu Tătarii, sunt ostași mai buni, dar și oameni mai sălbatici de cât ceilalți; mai mult sunt măscolnici, și nestatornici și dacă nu au nici un protivnic străin cu care să bată război, atunci de urât prea lesne se amăgesc și sfârșesc zurbă asupra mai marilor lor, încă și însuși asupra Domniei. Pentru Dumnezeuiasca slujbă au puțină știință, și mulți dintre dânșii, mai ales oamenii cei proști, cu toții zic: că fierște-căruia om este hotărâtă dela Dumnezeu ziua morții lui, și mai înainte de ziua aceea nu poate nimene nici să moară, nici să piară la război; care pricină le dă lor atâta de mare bărbăție, în cât, une-ori orbește se slobod asupra potrivnicilor lor. A ucide sau a prada pe turci, pe tătari și pe evrei, nu socotesc că este păcat, nici ucidere; și cei care locuiesc aproape de tătari, fură șiucid cu sânguință; și când fac vre-o pradă în țara tătărăscă, zic că nu au prădat, ce și-au întors numai al lor înapoi, pentru că zic că tătarii nu ar fi având acum altă nimică, fără numai aceea ce au apucat cu sila de la strămoșii lor.

Primirea de oaspeți, care o arată ei cătră cei nemernici și drumeti, e foarte vrednică de laudă; căci, măcar că sunt prea săraci, din pricină că se află megieși cu tătarii, însă nici odată nu este să nu deo oaspetelui salaș și mâncare, ținându-l în dar trei zile împreună cu dobitocul său. Pe cel nemernic îl primesc cu fețe vesele, ca și când ar fi fratele său altă rușenie a lor; și unii așteaptă cu masa până la șapte ceasuri din zi, și ca să nu mânance singuri, trimet pe slugile lor pe la căi, ca să cheme la masă pe câți drumeti îi vor întâmpina. Numai singur Vasluenii nu au lauda aceasta, căci ei, nu numai că își închid casele și cămărilor lor de cătră oaspeți, ce încă când zăresc pe vre-unul că vine, atunci se tănuiesc, îmbracă haine sparte, și vin înapoi în chip de calic, de cer milostenie însuși de la cei străini.

Locuitorii de Țara-de-Sus au mai

observațiile așa de tare, încât familia vecină trebuia neapărat să le ia de știre. Cu timpul, mama Tuvache și închipuia că dansa-I cea mai vrednică femeie în lume, fiindcă nu vânduse pe Carol. Și Carol, care în cursul vremei se făcuse de optsprezece ani și care de mic fusese crescut în mijlocul acestor vorbe, credea și el că e mai altfel ca tovarășii săi de joc, pentru că pe el nu l-au vândut.

Familia Vallin, din venitul anual, trăia mulțumită și bine. Asta era una din principalele cauze ale urei vecinilor Tuvache, care rămăseră cu desăvârșire săraci. Cel mai mare fiu al lor fu luat militar, al doilea murî. Carol și cu tatăl său trebuiau să înceapă din greu, spre a putea întreține pe mamă și cele două surori mici.

Într-o zi băiatul împlinise tocmă douăzeci și unu de ani—în fața caselor țărănești se opri o frumoasă trăsura boierească. Un tânăr cu lanț de aur sări din ea și ajută unei dame cu părul cărunțit să se coboare. Bătrâna doamnă îi zise:

— Colo, casa cea de adoua, aceea este.

Tânărul intră grăbit în casa familiei Vallin.

Mama Vallin tocmă spăla. Bătrâmul tată, bolnav, sedea la vatră și mătăia. La deschiderea ușii, amândoi ridicară capetele. Tânărul zise:

— Bună ziua, tată; bună ziua, mamă!

Cei doi bătrâni se ridicară speriați. Țărâna scăpă săpunul în apă apoi cu greutate mare, zise:

— Ei, dar una ca asta... tu ești acela, fiule, tu ești, fiul meu?

Fiul o îmbrățișă și o sărută repetând:

— Bună ziua, mamă!

Tatăl, tremurând, dar cu glasul său liniștit de țaran, zise:

— Ai venit Jean? Parcă ar fi plecat numai de patru săptămâni băiatul.

Îndată după sosire, părinții începură a-l plimba prin sat, spre a se făli cu el peste tot locul. Se duseră la prânz, apoi la preot și în fine la învățător.

Carol sta tocmă în prag, când alde Vallin trecură pe dimineața casei lor.

— La cină, Carol zise părinților săi:

— Unde vă era mîntea, când ați lăsat să-l ia pe acel Vallin?

Mama răspunse cu convingere:

— Doar nu ne-am vînde copilul!

Tatăl nu răspunse. Fiul începu din nou.

— Dar tot răul se sparge în capul meu.

De astă dată bătrânul Tuvache izbucni furios:

— Nu cumva vrei să ne reproșezi, că noi te-am vîndut, ce?!

Fiul replică aspru:

— Da, tocmă, vă reproșez că ați fost atât de proști. Astfel de părinți își omoară copiii. Ați merita să vă părăsească.

Mama vărsă lacrimi amare. Lăngura cu supă se vărsă pe jumătate din mîna-i tremurătoare, când suspina:

— Pentru asta se trudește omul cu copiii, ca să ajungă aici!

Băiatul urmă mai departe:

— Mai bine nici nu mă mai nașteam, decât să duc o așa viață. Când îl văzui adineaori pe acela, mi se urcă sângele la cap. Nu eu trebuia să fiu în locul lui?

Se sculă de lângă masă.

— Mai bine ar fi să-mi ia lumea în cap, căci știți dinainte că de aci 'neolo văși reproșa mereu aceasta și n'am avea o zi bună. Asta nu pot să v'o înțeleg!

Părinții tăcema, abătuți, aproape să plîngă.

— Nu pot îndura asta, mai bine mă duc să-mi câștig pâinea aiurea—zise băiatul.

Deschise ușa. Din casa învecinată se auzea zgomot de veselie: alde Vallin făcuse petrecere mare în onoarea fiului lor.

GALERIA ARTIȘTILOR ROMÂNI

D-na ELENA LEONARD

Încă o artistă româncă cunoscută și simpatizată în toată țara. D-na Elena Leonard din «Compania lirică română» este cunoscută publicului încă dela întemeierea acestei companii, în care are loc de fruntase și în care a reperat totdeauna succese.

Cu o foarte simpatică voce de mezzo-soprană, posedând multe calități de scenă și, mai cu seamă, o frumoasă atitudine, tânără artistă a făcut mai în fie-care an creațiuni de toată lauda, care i-au atras neprecupețita simpatie a publicului bucurestean, ca și a celui din orașele mari de provincie în care «Compania lirică română» își poartă succesele.

Fică a cunoscutului bas-d-l Teodorescu, d-na Leonard are dela părintele său darul scenei și al muzicii și prin talentul său face să dăinuiească o tradiție de dragoste de artă cu care d-sa se poate mîndri și pe care publicul o apreciază cu toată căldura. X. X. X.

Carol lovi necăjit cu călcăiul în pământ, apoi se întoarse către părinți, strigându-le:

— Mănea-v'ar boalele!

Și cu aceasta dispăru în noapte.

Trad. de Iosif Șarvary

SONET

*Micuță, dragălașă, cu mers-u-i legănat,
Te fură, te desmiardă și stai pe urma ei
Pierdut în contemplarea celei mai dulci
femei
Ce poartă 'n ochi, în suflet un nu știu ce
ciudat.*

*Când ride ea, ai crede că fiori s'au scuturat
Din stăvile iubirii să vezi mîinane ce-i
In risul unui inger și-atuncea par'că vrei
S'o prinzi așa, în brățe, uitînd că e păcat,*

*Uitînd că e o zîna ce o prinzi și par'că nu-i,
Căci zinele sunt umbre ce nu-î ertat s'alîngi.
De vrei puterea vrăjii d'aprinde e-a s'o prinzi.*

*Și-atunci te 'ndeamnă dorul s'ascuți po-
vala lui.
Tu candela iubirii te temî ca să n'o stingi
Și-adorî în taină umbra ce nu poți s'o cu-
prinzi.*

Leontin Hiescu.

VĂDUVA

—De Guy de Tera mond—

— Jeano, murmură el agitat, cînd se văzu în fața femeii, pe care o iubise înainte cu vre-o zece ani. Jeano, acum că ești liberă vreau să fiu soția mea?

Ea își aplecă emoționată genele și lungi și șopti:

Nu te am uitat nici odată, ani-ce...

Și astfel se întîmplă ca văduva Chicard, să ia în căsătorie pe René Hagnet, și cei doi îndrăgostiți își luară locuința în căsuța din piața

din Vicq-la-Pallas pe care i-o lăsase ei defunctul.

Dacă Isidor Chicard nu fusese în timpul vieții sale un bărbat prea celebru, totuși după moartea sa conecțatienii săi recunoscuseră că el fusese secretar al mai multor societăți savante, medic cl. II la școala superioară și autor al mai multor scrieri pedagogice, poet la serbările romane în onoarea zeiței Flora și consilier comunal al orașului său.

Vicq-la Pallas avea nevoie de o glorie locală. Ocazia se ivi acun. Fu primită cu aplauze unanime ideea ca piața pe care a locuit o să primească numele lui, și să i se ridice o statuie în fața gării.

Într-o dimineață M-me Hagnet cînd deschise fereastra observă pe un zid din piață o tablă nouă, pe care o pusese acolo primăria, cu inscripția:

Piața Isidor Chicard

1841 — 1902

Cufundată cu totul în fericirea norocului visat, ea uitase pe acel bărbat, de care fu legată prin calcule familiare și care cu caracterul său brutal o făcuse foarte nenorocită în cei zece ani de căsătorie.

— Cum, strigă ea furioasă, tocmă în fața casei noastre? În adevăr aceasta este o lipsă de fapt...

— Ce-ți poate face aceasta, dragă? răspunse liniștit soțul.

Ea nu se putut reține, să rădă împreună cu el: „Tu ai dreptate și pot eu Chicard al lor, tot ce vor voi!”

Trecură luni. În fața gării se ridica un perete înalt de scînduri. Sculptorul zorit de primărie desfășură o mare activitate. El așezase un bust de bronz al defunctului Chicard pe un fel de saclu de granit, împodobit cu un glob terestru și cu o liră formată din frunze de laur.

În fine sosi ziua cea mare. Era o solemnitate în toată forma. Nimeni nu lipsea: subprefectul, muzicii, discursuri, banchet. Nu mai era necesar: să invite pe văduva! Ea se răzbună, într-o căruță deceptionată, petrecînd ziua întreagă retrasă în locuința ei. Cu toate acestea, își zicea ea, trebuia să fiu acolo, și adică la un loc de onoare, lângă subprefectul... poate că el în cursul cuvîntării sale, s'ar fi întors spre mine și ar fi amintit cu elogii virtuțile cu care am împodobit viața casnică a lui Isidor Chicard.

Ea nu putu dormi toată noaptea, căci se gîndea la iluminatie, la fecturile de artificii, la banchetul festiv, la bucuria generală la care ea n'a luat parte.

A doua zi toate aceste sentimente fură mai tari decît ea, așa încît ea trebuia să vadă încă în zori zilei bustul primului ei bărbat. Dar el era, cu capul de satyr băfjocoritor și cu zămbetul răutăcios.

În Duminică următoare foaia locală din Vicq-la-Pallas publică toate discursurile, în care se reogîndeau elogiile pentru marele patriot, ilustrul poet și pedagog.

Soțul ei o surprinse, adîncită în această lectură și în tonul său obișnuit se încerca de a-l duce în zeflemea gloria reînviată așteptată fără de veste. Dar pentru prima dată ea se revoltă și răspunse într-un ton sec:

— Dragul meu, în orice caz, mi trebuie să recunosc că Isidor Chicard a fost un bărbat ilustru.

Și din acel moment o gelozie terbată apăsa inima lui contra pieptului soț al soției sale. El nu se mai putu scîpa de bănuiala că ea se gînde mereu la calitățile defunctului. Și așa era în adevăr. În fiecare zi simțea trelănta irezistibilă să se ducă la monumentul lui și să guste la umbra lui puțin din gloria lui mare și ea avea puțină parte. Ea nu se pe soțul ei iubitor și plin de atenție și vedea în el numai pe un om fără spirit, fără merite și fără personalitate. Rănit în amorul său priu, acesta atacă fără abilitate pe defunctul și ridiculul cu care voia să-l acopere se revărsă asupra lui. Armonia din căsătorie dispăru. La orî ce prilej isbucnea cearta, ea se agrava din ce în ce. Nefericitul soț, care nu știa ce să mai facă, își perdu capul cu desăvârșire. Într-o noapte luă o oală cu vîpșea și mîngi socul monumentului cu cele mai ordinare ocări la adresa rivalului său. Scandalul fu mare. M-me Hagnet infuriată denunță pe vinovat poliției.

Foaia locală o felicită pentru această faptă civică. După opt zile d. Hagnet părăsi localul tribunalului, încărcat cu o grea condamnare, între aplauzele tuturor locuitorilor.

Era sfârșitul...

Amîndouă soții cerură divorț. D-na Hagnet își reluă numele pe mai înainte. Ea deveni iarăși văduva lui Isidor Chicard, a marelui celebru Jean din Vicq-la-Pallas.

Toți o arată cu degetul plin de reverenție. Toți o salută cu cel mai profund respect.

Consiliul comunal a decis să pună o tabelă comemorativă de marmură pe frontispiciul casei ei.

C. SCURTU.

PROVERBE

— În inima omului făcut stă ascuns diavolul.

— Gura omului e mincinoasă; inima nimeni nu i-o știe.

— Lucru străin nu ține de caid.

— Inapramute, inapramute, cum te dai, nu te usu.

— Bogatul trăiește cu averca, săracul cu nădejdea.

— La mîncare lup, la lucru vulpe.

BCL Cluj / Central University Library Cluj

Crema, Pudra și Săpunul „FLORA“

Preparate de **AL. ITEANU**, farmacist
— Furnisor al Curții Regale —

sunt neîntrecute pen-
tru îngrijirea și înfru-
musețarea tenului.

